

Ivan ČOBEJ a Patrik ILLO

Illola/Patrik Illo + Aleksandra Stencel:
«Secret Garden»

V prítlačlivom bratislavskom showroome BRIK sme sa stretli s hlavným dizajnérom a spolujateľom tejto úspešnej nábytkárskej značky z Kremnice a Patrikom Illom, priemyselným dizajnérom a sklárskym výtvarníkom, ktorý významne ovplyvnil súčasnú identitu firmy RONA. Naším spoločným cieľom bolo pohovárať sa o stave súčasného dizajnu na Slovensku.

Michal LALINSKÝ: Vyspelý dizajn – aj vzhľadom na kultúrny a historický vývoj – nepredstavuje pre našinca nejakú zvlášť vybládavanú hodnotu. Napríklad v porovnaní so susednou Českou republikou je jeho prevádzka u nás žalosťne riedka. Z umelo indukovanej «tradičie» minulej epochy ostalo len torzo; vo svete o slovenskom di-

zajne nepočuť vôbec. Vy pôsobíte ako poslední (či prví?) mobykání na čele dvoch z brístky podnikov spätých s istou dizajnérskou kultúrou. Aká je podľa vás príčina takeého nezaujmu verejnosti o pridanú hodnotu dizajnu? Čo môžeme robiť, aby sa tento stav zmenil k lepšiemu?

Patrik ILLO: Nepovedal by som, že sa verejnosť nezaujíma o dizajn. Akurát, že toho slovenského dizajnu nie je veľa. Myslím si, že sa ľudia zaujímajú – v rámci svojich možností – o to, ako bývajú a podobne. Pravda je však taká, že ich povedomie je niekde inde.

Ivan ČOBEJ: My – ľudia od strojov a z fabriek – na také úvahy radi odpovedáme sedliackejšou rečou. Áno, vnímam, že problém Slovenska je aj

v kultúrnom kontexte, no dizajn, ktorý musí byť vždy spojený s remeslom a finálnou výrobou, utrpel najmä počas socializmu. Ten úplne vygumoval drobnú výrobu, ktorá v období pred druhou svetovou vojnou prevládala na celom území. Autentické remeslo a podnikanie úplne vymrelo. My sme tá generácia, ktorá po roku 1990 vyšla zo škôl a bola svedkom zatvárania a krachu veľkých podnikov (napr. Bukóza Vranov). Tie zanikli, pretože boli uzavreté v umelom svete – chránenom trhu východného bloku.

Našu firmu Brik, ktorá začínala rovnako ako iné stolárske dielne, potiahol práve dizajn. Myslím, že to boli práve ľudia, ktorí ho dokázali oceniť. Pomohli nám vyrásť z jedného človeka na stočlennú firmu nie preto, lebo sme boli lacnejší, ale práve kvôli dizajnu.

PI: Dizajn je časť výrobku, jeho pridaná hodnota, no treba doplniť, že «nerobí všetko». Je potrebné, aby bol správne umiestnený na konkrétnom trhu a zodpovedal kontextu. Je pravda, že dizajnérskej produkcie je na Slovensku – zatiaľ – málo. Ale ak máte pocit, že naša dizajnérska prevádzka je slabá, treba si uvedomiť ešte jednu vec. Niečo iné je mediálne povedomie a niečo iné sú reálne obraty. To, že konkrétna svetová firma sa každý týždeň prezentuje krásnymi vecami od známych dizajnérov, neznamená, že tie konkrétne veci tú firmu živia.

IČ: Presne tak je to všade. Podobne je to aj v prípade Briku či talianskych firiem. Výstavné kolekcie určené pre novinárov bývajú trochu inde ako je skutočné živobytie firiem. Ale to je normálne.

ML: *To, čo hovoríte, však producent má robiť. To je predsa jedna z pridaných hodnôt dizajnu. Týmto zaujímavějšími projektmi predsa posúva vývoj dizajnu vpred. Ak sa vrátim na Slovensko, napriek tomu tu nevidím podobné dizajnérske nadstavby.*

PI: Z môjho pohľadu – teraz budem hovoriť o Briku – je firma zaujímavá tým, že presne vie, čo chce robiť, prispôsobuje tomu technológie, učí sa od tých technológií a vie, pre koho vyrába.

IČ: K tomu ťa prinúti každodenný život. Ja ako dizajnér sa cítim zmrzačený. Tým, že som spolujateľ

Sympatické partnerstvo: sklárske diela Patrika Illa (na obrázku vľavo) našli svoje logické miesto v nábytku spoločnosti Brik, ktoré navrhol dizajnér Ivan Čobej (vpravo).

teľ firmy a zamestnávam stovku ľudí, musím svoje autorské ego potlačiť, dvadsať rokov musí dizajn slúžiť výrobe.

ML: Tak ešte raz: Prečo teda napríklad v nábytkárskom odvetví nie je viac podobných firiem ako Brik alebo napríklad Domark? Nie je to predsa len v tých ľuďoch?

PI: Možno je, ale rovnako to záleží aj od nastavenia vízie celej krajiny. Ak sa pozriem napríklad na susednú Českú republiku, dlhé obdobie platilo, že jej kultúrne centrá cieľavedome prezentovali český dizajn vo svojich pobočkách po celom svete. Naozaj to globálne tlačili.

ML: Nechýbba vám teda podpora štátu, menovite ministerstiev hospodárstva, kultúry a aj školstva v tom, aby kultivovali vnímanie dizajnu na domácej aj medzinárodnej pôde? Alebo to zatiaľ nie je potrebné?

IČ: Na takúto tému som citlivý. My sme za dvadsať rokov od štátu nič nedostali. Na všetko sme si zarobili sami. Ani nám nenapadlo niečo pýtať. Ak v minulosti boli podobné pokusy od štátu, väčšinou sa dostali do nesprávnych «skupín» a nepri-

nesli nič pozitívne. Vždy som z toho ostal znechutený, no nikdy som sa na to nestažoval. Ak sa však na to pýtate, myslím, že je fajn, keď štát dáva podporu, no je to podmienené tým, aby o jej rozdeľovaní rozhodovali osvietení ľudia. V neslušnom štáte niečo také narobí len škodu. Ak teda diskutujeme o podpore štátu, ostávam naďalej skeptický.

ML: Čo teda robiť?

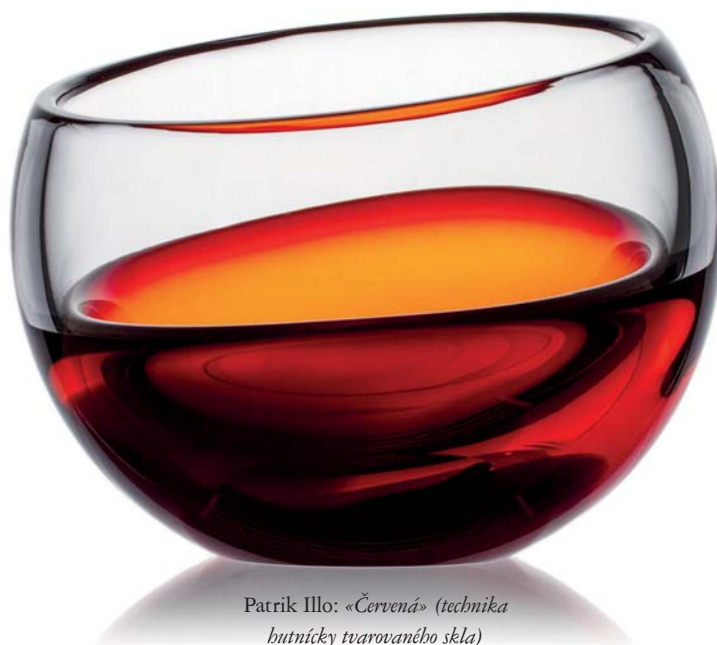
IČ: Určite sa niečo robí a prináša to ovocie. Je tu Slovenské centrum dizajnu, sú tu mnohé časopisy. Ako sa napríklad vyvinul náš klient? Pamätám si začiatky, keď spotrebiteľ vyžadoval nevkusný nábytok. Ale interiérové časopisy ho postupne vchovali. Ľudia sú dnes vzdelaní, vedia, čo sa deje v Miláne, volajú si architektov, ktorí im navrhujú kvalitné domy a hovoria aj do dizajnu. Oproti deväťdesiatym rokom je to veľká zmena. V tých časoch zbohatlíkov to bol čirí amaterizmus. Dnes vidím špičkové realizácie, ktoré určite vznikli z toho, že sa tunajšia scéna kultivovala.

ML: Cítite podobný progres aj vo vzťahu k spotrebnému dizajnu?

PI: Určite áno. Stolovanie ako sféra, v ktorej sa pohybujem, je vždy prepojené s estetickou toho, čo sa deje vo väčších rozmeroch. Samozrejme, to sklo má aj dekoratívny potenciál, takže občas to sklzne inde. Ľudia radi dopĺňajú prevládajúci minimalizmus architektúry emóciami.

PATRIK ILLO, DIZAJNÉR A VÝTVARNÍK: «Zabúda sa na to, že dizajn je veľmi spätý s technológiou. To je jedna z vecí, ktorá ho veľmi ovplyvňuje.»

Patrik Illo: «Červená» (technika hutnícky tvarovaného skla)

ML: Je príznačné, že mnohí talentovaní dizajnéri, ktorí navštevovali slovenské školy, nenašli na Slovensku uplatnenie a museli odísť za tvorivou prácou do zahraničia. Ako by mal vyzerať program integrácie vzdelávania s výrobnou praxou? Je v možnostiach napríklad vašich spoločností dať priestor aj mladým začínajúcim autorom, alebo tomu bráni mrzutá trhová realita?

IČ: Odpoveď na tento problém tkvie v tom, že na Slovensku máme málo priemyslu a veľa dizajnerských škôl. Naozaj tu máme chorobne veľa dizajnerských škôl. Ročne chrlia tisíc dizajnérov aj napriek tomu, že treba len dvoch. Kedysi som to komentoval tak, že nezamestnaní dizajnéri vyrábajú ďalších nezamestnaných.

PI: Vnímam skôr problém v tom, že nám žiaľostne chýba ten «stredný stav» – chýbajú kvalitní remeselníci. Tu prestali normálne fungovať stredné školy, učilištia, ktoré by produkovali zručných ľudí. To, že máme pretlak vysokoškolsky vzdelaných dizajnérov, nie je problém len u nás. Podobne sa to deje všade vo svete a my sa nikdy nedozvieme o všetkých tých neúspešných dizajnéroch, ktorí ostali v tieni Karima Rashida alebo Philippa Starcka.

IČ: Často hovorím, že problémom je, že sa svet dizajnu oddelil od sveta výroby. V minulosti di-

zajnéri vznikali priamo v remeselníckych dielňach v starostlivosti svojich majstrov. Školy sú dnes uzavreté do seba, hoci by mali byť priamo prepojené so živou produkciou. Ak som sa aj pokúšal o nejakú komunikáciu a spoluprácu, vždy to stroskotalo na tom, že prístup škôl bol až príliš akademický. My si vôbec nerozumíme. Život tá prinúti byť realistický a zemitý, no na školách sa to stále niekde vznáša.

PI: Úplne sa zabudlo na to, že naozaj je potrebné mať aj ľudí, ktorí dokážu niečo vyrobiť. Firmy skutočne môžu za chvíľu padnúť na tom, že nebude mať kto vyrábať.

ML: Váša tvorba, pán Illo, nie je nasmerovaná len na priemyselný dizajn. Venujete sa aj autorskej tvorbe na pomedzí užitočného a výtvarného umenia či voľnej umeleckej tvorbe. Ako vnímate vzťah umenia a dizajnu?

PI: Obe polohy zámerne dosť oddeľujem, ale – paradoxne – často sa moja umelecká a priemyselná tvorba stretá. Tým, že sa snažím riešiť aj dizajn aj voľnú tvorbu, dokážem ich vzájomne porovnávať; vidím, že sú naozaj rozdielne. Ako dizajnér pracujem s úplne inými vstupmi a aj dôvody «výstupov» sú úplne iné ako pri umení. Z výkonov «art dizajnu» mám pocit, že už prestávajú byť dizajnom, ale ešte nie sú umením.

ML: Mobli by sme povedať, že voľná tvorba vám určitým spôsobom pomáha oddýchnuť si od priemyselného návrhárstva?

PI: Nemyslím si, že je to forma oddychu. Už som v iných rozhovoroch spomínal, že mám pocit, akoby mi priemyselná tvorba išla príliš jednoducho. A keď mi niečo ide ľahko, prestávam tomu veriť. Mám potrebu s niečím sa potrápiť. Na to mi slúži umenie. Konceptuálna tvorba je aspoň pre mňa intelektuálne náročnejšia. Potrebujem k životu obidve sféry rovnako, no zároveň sa snažím striktné ich oddeľovať. —

Sklenené objekty výtvarníka a dizajnéra Patrika Illa sa dajú zakúpiť v priestore bratislavského interiérového štúdia Brik. Showroom Brik, Štúrova 14, 811 02 Bratislava, brik.sk

